

La història petita de Catalunya: quatre segles, quatre famílies

ALEIX ROVIRA MIRÓ

Treball de recerca de 2n de Batxillerat

Tutor: Jean-Marc Segarra

Curs 2013-2014

IES Antoni de Martí i Franquès
(Tarragona)

RESUM

Hi ha dos conceptes d'història: una gran història present als llibres, els tractats i els grans fets polítics i una petita història basada en la gent, els dietaris, els documents municipals o les dades eclesiàstiques. Aquesta segona opció, la història petita, centrada en les meues branques familiars, és el tronc base del treball.

PARAULES CLAU

història, família, emigració, memòria, la Tinença

KEYWORDS

history, family, emigration, memory, the Tinença

ABSTRACT

There are two concepts of history: the big history, based on books, treaties and the great political events; and the small history, based on people, diaries, local or church data. This second option, the small history, focused on my family branch, it's the basis of my project.

INTRODUCCIÓ

El meu treball de recerca de 2n de Batxillerat estudia les meues famílies paterna i materna i relaciona les dades familiars obtingudes amb la història del territori. Aquest és un resum del treball, adaptat només a la meua família materna. Hi explico les dades que he obtingut a través de la consulta d'arxius, de documents antics i de la col·laboració inestimable de familiars i amics. Destaco en negreta els avantpassats directes amb la finalitat de facilitar el seguiment de la línia familiar.

I. MOTIVACIÓ

El meu interès per la història és una part importantíssima de mi mateix. Quan havia de pensar en el tema que tractaria en el treball de recerca, tenia clar que havia de ser alguna cosa relacionada amb la història. Si hi pensem un moment, podem deduir fàcilment que hi ha dos conceptes d'història. Podem reconèixer una *gran història* present als llibres, els tractats i els grans fets polítics i una *petita història* basada en la gent, els dietaris, els documents municipals o les dades eclesiàstiques. Aquesta segona opció, la *història petita*, centrada en les meues branques familiars, és el tronc base del treball. Tothom té la seua pròpia història, la que no s'explica als llibres però de la qual n'és causant, partípic i beneficiari.

La història d'un mateix ve donada pel seu entorn i pel temps que li toca viure, però sobretot per l'herència que ha rebut de tots aquells que l'han precedit, de la seua família.

II. OBJECTIUS I METODOLOGIA

La recerca va començar quan la curiositat em va portar a iniciar l'arbre genealògic familiar. Més tard, quan ja vaig decidir que aquesta investigació seria la base del treball de recerca, vaig anar, a poc a poc, combinant entrevistes amb familiars i visites a diferents arxius i als pobles i cases per on descobria que havia passat la família. L'objectiu d'aquest treball és, doncs, el desig d'aprendre de mi mateix i de tots els que em van precedir: de les seues vides, d'on van desenvolupar-les i de quin paper van jugar en l'entramat social i històric de les seues èpoques respectives, però també del paper que els va ser imposat de representar per forces majors com les guerres, la monarquia o les revolucions.

El procés de recerca de la documentació és molt enriquidor, tot i que està ple de dificultats. En principi, sabíem que tota la família materna era originària de la Poble de Benifassà. A partir dels registres de l'Ajuntament de la Poble, hem descobert la procedència

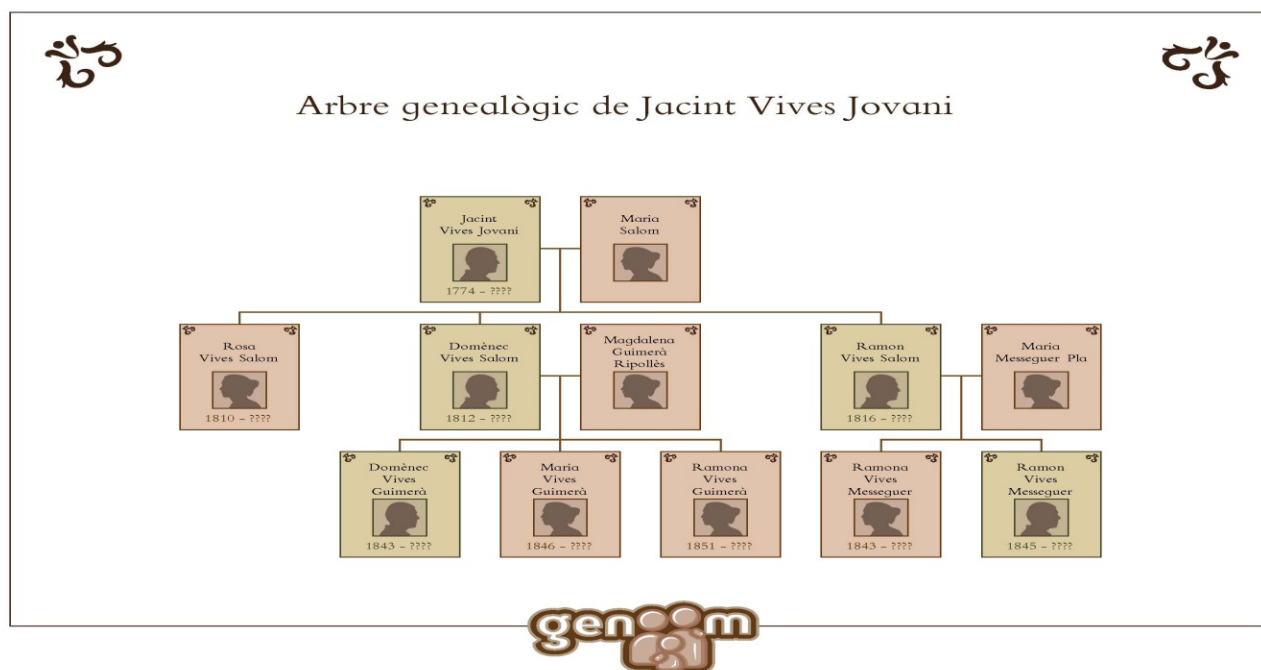
d'algunes branques i hem pogut verificar-les amb els arxius eclesiàstics d'Herbers i Vallibona. Ha estat així com hem pogut continuar estirant el fil de tres branques familiars (Ibáñez, Miró i Vives). Fins ara, doncs, hem aconseguit retrocedir fins a 1396 a través dels llibres de baptismes de Vallibona i els seus morabatins i fins a 1716 a partir dels llibres de baptismes i casaments d'Herbers. A l'Ajuntament de la Poble de Benifassà, els papers que hi guarden arriben a principis del s. XIX, quan comença el registre civil. Els registres eclesiàstics anteriors van ser cremats durant la Guerra Civil; per tant, no hem pogut descobrir res més de les branques que ja eren de la Poble en aquella època. Aquest tipus d'investigació, però, no s'acaba mai i encara queden dades per descobrir als arxius de Morella, que no hem pogut consultar.

L'obtenció d'aquesta quantitat de dades no hauria estat possible sense la col·laboració de Rosa Royo Prades, de l'Ajuntament de la Poble de Benifassà, de José Pallarés Giner, alcalde d'Herbers, i de mossèn Joan Baptista Andrés, capellà de Vallibona. La investigació m'ha donat també l'oportunitat de conèixer alguns parents més llunyans, d'edat avançada, que m'han explicat en primera persona històries i anècdotes que no figuren en cap llibre, al temps que m'han ajudat a completar noms i dates que em faltaven. En aquest camp, ha estat inestimable l'ajuda de la meua iaia, Lluïsa Vives Sabater i la seua germana, Carme Vives Sabater, de Tadea Querol Sabater, Josep Girona i Julio Miró Miró, i de dels meus pares, oncles

i ties. Un altre aspecte que m'ha aportat el procés d'investigació ha estat el coneixement dels llocs físics on ha transcorregut la història familiar: he descobert les cases i els paisatges que han sigut els marcs de les vides dels meus avantpassats.

“En aquests moments, tenim introduïdes al programa informàtic 5.115 persones de la xarxa familiar materna i paterna.”

La base del treball és la investigació genealògica. La recerca dels meus avantpassats i la seua ordenació cronològica és una feina apassionant, però molt laboriosa. La forma d'establir les genealogies pot ser molt variada, i s'acostuma a fer mitjançant les anomenades taules genealògiques o arbres genealògics. Per sort, les noves tecnologies han afavorit poder crear una xarxa familiar completa explorable i contínua. El programa informàtic *Genoom* fa possible la navegació fàcil entre famílies i permet veure la relació d'una persona amb qualsevol altra de manera senzilla i funcional. La xarxa s'estructura en ordre cronològic, de dalt a baix, i s'hi pot navegar de manera ràpida. També permet crear arbres genealògics clàssics. En aquests moments, tenim introduïdes al programa informàtic 5.115 persones de la xarxa familiar materna i paterna.

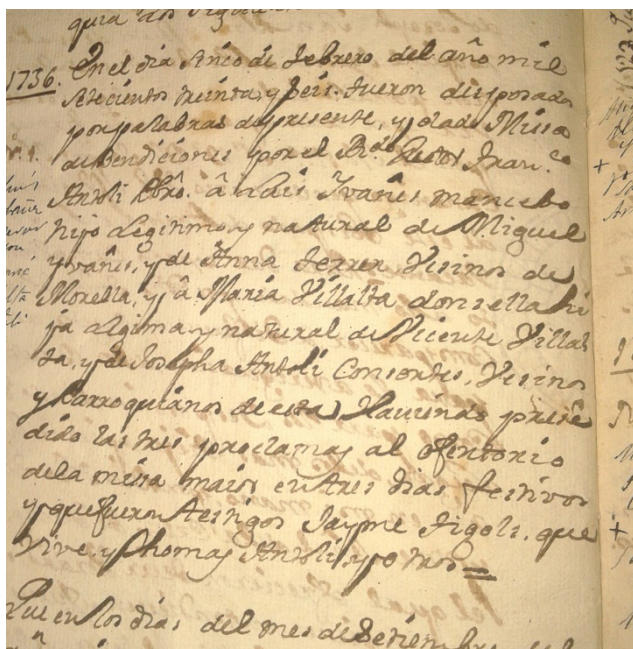
Mostra d'arbre de *Genoom*: descendents de Jacint Vives. Elaboració pròpia.

III. LES FAMÍLIES I LA HISTÒRIA

Principis del s. XVIII

És en aquesta època quan trobem les referències documentals més antigues de la família. I les trobem en una zona que no esperàvem quan vam començar la recerca: Morella i Vallibona. Morella era considerada una de les ciutats principals del regne de València i, per tant, va viure intensament la Guerra de Successió. La ciutat, a diferència dels pobles del voltant, va prendre part pels borbònics. Fou assetjada el 1707 i presa definitivament el 1711. Aquesta guerra acabà amb l'absoluta desintegració de les llibertats i constitucions. L'aplicació de les reformes borbòniques canviaria totalment la societat de l'època.

Potser van ser tots aquests canvis els que van portar **Lluís Iváñez Ferrer**, fill de **Miquel** i **Anna** (els primers avantpassats coneguts de la família Sabater), i **Joan Miró Ferrer**, fill de **Pere** i **Bàrbara** (els primers Miró coneguts), a abandonar la ciutat per instal·lar-se a pobles propers. **Lluís Iváñez** va viure a Morella fins al 1736, quan es trasllada a Herbers per casar-se amb **Maria Vilalta Antolí**, que pertanyia a una família benestant, i s'estableixen al poble d'ella. **Joan Miró Ferrer**, natural de Morella, contrau segones núpcies a Vallibona amb **Magdalena Querol** el 1728, i també s'hi trasllada. A Vallibona ja hi vivien **Pasqual Vives Benet** (1704) i **Teresa Messeguer Querol**, que tenen, al 1736, **Joan Vives Messeguer**. La família Vives està documentada a la població ja al 1396 i hem pogut trobar els noms de vuit generacions anteriors, fins a Domènec Vives.

Partida de matrimoni de Lluís Iváñez i Maria Vilalta (5 de febrer de 1736). Llibre parroquial d'Herbers.

Una de les primeres actuacions de Felip V, el 1716, va ser encarregar un cens (el Cens de Patiño) per conèixer amb seguretat tots els habitants i propietats dels territoris conquerits amb el fi de posar-hi taxes. Els censos són grans fonts d'informació en la recerca genealògica.

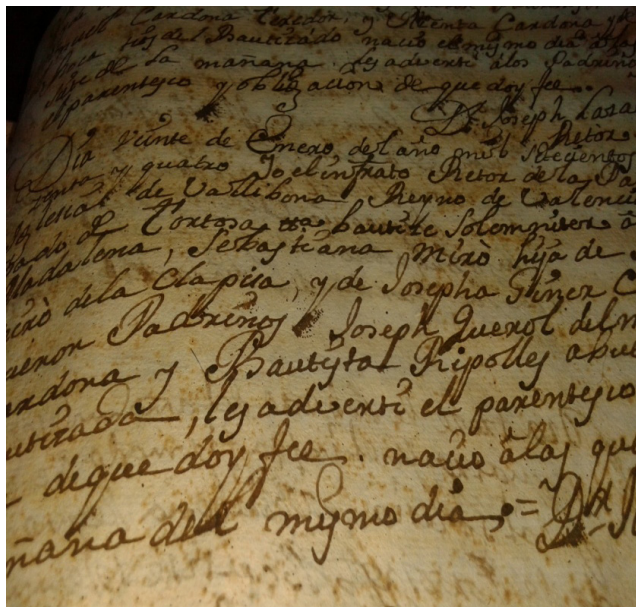
La revifalla del set-cents

Durant el set-cents, el món occidental va experimentar una transformació econòmica que intensificà el comerç. El camp se'n va beneficiar enormement. Les condicions de vida van anar millorant progressivament, fet que comportà un espectacular augment demogràfic. Als censos oficials, la comarca dels Ports, capitanejada per Morella, és un bon exemple del creixement demogràfic, ja que passa de 1.450 llars (vora 6.500 habitants) el 1735 a 2.699 llars (vora 12.200 habitants) el 1794.

Establerts a Herbers, **Lluís Iváñez** i **Maria Vilalta Antolí** van tenir vuit fills: **Josep**, nat el 1738; Maria, nada el 1742; Pere i Ramon, bessons nats el 1846; Lluís, nat el 1748; Aurora, nada el 1753; Vicenta, i Antònia.

Josep Miró Querol (1731), fill de **Joan Miró**, i la seua esposa, **Josepa Giner**, i **Joan Vives Messeguer** i la seua dona, **Rita Jovani**, foren dos parelles contemporànies que ja visqueren la totalitat de les seues vides al segle XVIII a Vallibona. Aquesta última parella fou molt més prolífica, tal i com queda clarament reflectit a l'arbre genealògic familiar. Hem documentat deu dels fills de la parella Vives Jovani, entre els quals hi hagué **Fulgenci**, de qui descendeixo directament, que es casà amb **Hermenegilda Bel**, de Xert, i tingueren també vuit fills, entre ells **Basili** (1805), el meu avantpassat directe, que es casa amb **Ramona Ferrer**. Els seus germans i cosins es podien comptar per desenes i molts d'ells van deixar també descendència, expandint així la família encara més. **Josep Miró Giner** (1770), un segon fill, ja casat amb **Rita Mas**, va marxar a la Pobla, i sembla que allà va trobar feina d'arrendatari al Mas de Jacinto, propietat en aquells moments del Monestir de Benifassà i que possiblement la família adquiriria després de la desamortització.

En el cas dels Vives, serà un besnét de la parella, **Alexandre Vives Ferrer**, qui marxarà a la Pobla per casar-s'hi els anys cinquanta del segle XIX. Gràcies a una partida de baptisme, podem saber que les dos famílies tenien una relació fluïda, ja que Josep Vives Jovani fa de padrí de Leandra Miró Mas el 1806. Aquesta relació que el temps i la distància devien fer

Partida de baptisme de Maria Miró Giner (1764).
Llibre parroquial de Vallibona.

El Mas de Jacinto el 2014. Foto pròpia.

perdre es va recuperar quan, sense saber que havia existit cap relació entre els seus avantpassats, les dos famílies es retrobarien en el casament de **Placer Miró Prades** i **M. Lluïsa Vives Sabater**, els meus iaïos, dos-cents anys més tard, l'any 1960.

La Guerra del Francès

El 1811, les tropes espanyoles van ocupar Vallibona amb l'objectiu de bloquejar Morella, ja que la capital dels Ports estava ocupada pels francesos. Tot i els intents de recuperació de la vila, seguí resistint fins la retirada dels francesos el 1813. La Guerra del Francès passà més desapercebuda a la zona de la Tinença de Benifassà, ja que, en trobar-se lluny dels enclavaments principals, no es va veure devastada per cap setge ni batalla.

Al regne de València, el 1822 rebé el nom d'*any de la fam*. Un seguit de crisis provocà que molta gent es veiés obligada a exercir el bandolerisme com a recurs per sobreviure, fet que òbviament augmentà el nombre de pillatges i atacs i afavorí més encara la

crisi econòmica i la inseguretat. Durant el trienni liberal (1820-1823), proliferaren als Ports de Morella i a la Tinença les guerrilles absolutistes.

Mentre Morella i Vallibona conviven amb les tropes franceses, els Miró arriben a la Pobla. Just el mateix any de l'inici del conflicte va nàixer Ramona Miró Mas (1808), la més gran dels germans Miró Mas nascuts ja la Pobla de Benifassà. Ella, per tant, és la primera Miró poblatana de qui tenim constància. A Vallibona hem trobat les partides de baptisme dels germans grans: Macari (1804) i Leandra (1806) i una primera Ramona (1801) que degué morir de petita. Després van arribar els seus germans **Domènec** (1810) i Vi-

cent. Just en aquest període és quan tenim documentades també a la Pobla les primeres dades de **Josep Cardona** i la seua muller, **Àngela Gavalrà**, que emparentaran a través dels seu fill **Vicent** (1814-1882) amb els **Ivànies**. **Lluís Ivànies Martí** es casa amb **Antònia Fonollosa Verge** i tenen, entre altres, **Tomasa** (1809-1884), que ja es casarà a la Pobla.

A principis del s. XIX és quan el registre de dades es generalitza, fet que ens permet conèixer amb molta més exactitud i de manera organitzada processos, testaments, registres, baptismes i molt més. Fou també en la primera meitat del vuit-cents quan s'instaurà el registre civil, eina molt útil tant per taxar la població com per tenir-ne un registre obligatori. A partir d'ara, ja podem tenir informació de les branques familiars naturals de la Pobla, perquè, com hem dit, els registres anteriors (els eclesiàstics) es van crear a la Guerra Civil.

“A principis del s. XIX és quan el registre de dades es generalitza, fet que ens permet conèixer amb molta més exactitud i de manera organitzada processos, testaments, registres, baptismes i molt més.”

Les Guerres Carlines

L'any 1833 porta la mort de Ferran VII i la seua polèmica abolició de la llei sàlica mitjançant la *Pragmàtica Sanció*. Després de set anys de guerra cruenta, en què el monestir de Santa Maria de Benifassà serví de presó i d'hospital, es va arribar a un acord entre el general Maroto, carlí, i Espartero, liberal, conegut com Conveni de Bergara (1839). A l'est peninsular,

els carlistes catalans i del Maestrat no van acceptar l'acord i van continuar la lluita. Als Ports i a la Tinença, doncs, es va viure intensament el conflicte. Els primers cinquanta anys del s. XIX són convulsos i el territori va perdent població. L'any 1877 acaba la tercera i última guerra carlina a Benifassà.

A la Pobla, ens trobem amb **Tomas Ibáñez Follenosa**, filla de Lluís i d'Antònia, que es casa amb **Antoni Sabater Ortí** (1807), mentre que **Vicent Cardona Gavalrà**, fill de Josep i d'Àngela, es casa amb **Josepa Ferrer Verge**. Les dos parelles es devien casar més o menys a la mateixa època, i poc després degueren tenir descendència. Les famílies es van ajuntar amb el matrimoni de la filla de Vicent i Josepa, **Carme Cardona Ferrer**, i del fill d'Antoni i Tomasa, **Lluís Sabater Ibáñez** (1839). Ens explica la tradició oral que els germans Sabater Ibáñez (Lluís, Salvador, Joaquim, Miquel, Ramon, Antònia i Antoni) eren molt influents a la població. La seua opinió era respectada i considerada de seny. Hi ha encara a la memòria dels veïns l'agraïment a les gestions que van fer (especialment Lluís) per evitar morts durant les Guerres Carlines. Aquest matrimoni és el que comprà la casa de la plaça, que sempre ha estat la referència de la casa de la família.

També a la Pobla de Benifassà, **Domènec Miró Mas** es va casar amb **Teresa Guimerà** i junts tingueren dos fills, **Calixt** i Josep. Ben poc sabem dels seus fills, però a partir de la seua generació la informació familiar augmenta exponencialment.

L'any 1834, nasqué a Vallibona **Alexandre Vives Ferrer** i vora la mateixa data, però a la Pobla de Benifassà, nasqué també **Nicolasa Estaytega**. Anys després, Alexandre es traslladà a la Pobla, on es casà amb Nicolasa i tingueren almenys un fill, **Joaquim Vives Estaytega**, nat el 1859, el meu rebesiaio, del qual ja conservem més documentació i informació oral. Tot i que sembla que la família tenia terres, de ben segur heretades de la part de la mare, no devien ser suficients, ja que tenim constància que Joaquim havia de treballar a més a més de jornalier per poder sobreviure.

“D'aquesta manera, a mitjans del s. XIX, ja tenim les branques familiars que havíem trobat a Vallibona al s. XVIII (els Miró i els Vives) instal·lades a la Pobla, on ara ja hi ha totes les línies familiars.”

D'aquesta manera, a mitjans del s. XIX, ja tenim les branques familiars que havíem trobat a Vallibona al s. XVIII (els Miró i els Vives) instal·lades a la Pobla, on ara ja hi ha totes les línies familiars. Pels documents que hem consultat, sabem que tant els Vives i Miró a Vallibona, com els Ibáñez a Herbers van continuar vivint al poble, on encara tenen descendents. Com a curiositat, ens ha sorprès comprovar que tant els Ibáñez que es van quedar a Herbers, com els Sabater i Miró de la Pobla, que també en descendeixen, han repetit el nom Lluís de generació en generació fins als nostres dies.

Vista de la Pobla de Benifassà. Foto pròpia.

L'època de la fil-loxera i l'entrada al segle xx

Des del segle XVIII i fins a l'arribada de la fil-loxera es conreava vinya als bancals de les muntanyes, fins i tot en llocs de difícil accés. Aquesta plaga provocà la misèria de molts dels habitants de la comarca, que hagueren de marxar per poder sobreviure. Després, se substituïren les vinyes per plantacions d'oliveres, ametllers i garrofers. A principis de segle, la Tinença encara no s'havia recuperat dels estralls de la fil-loxera, però els efectes ja s'havien començat a alleujar. El nou segle va venir acompanyat de molts canvis. Arreu del país es van estendre cooperatives i sindicats destinats a ajudar els treballadors dels pobles i es van fer populars els cafès. A la Pobla, els mateixos homes del poble van construir la Societat, un local social amb bar i espai per fer-hi tots els actes que es necessitessin.

Del matrimoni de Lluís Sabater Ibáñez i Carme Cardona Ferrer en van nàixer, que sapiguem, sis fills: **Lluís Sabater Cardona** (1870), Antònia (1876), Rafel, Dionís, Salvador i Vicent (1878), que era el més petit i marxà a Vila-real, on encara viu la seua família. Segons les fonts orals, més tard Salvador marxà a Sevilla; els seus descendents actualment viuen a Còrdova i a Barcelona. Rafel se'n va anar a viure a Vilafranca del Penedès amb un dels seus fills i més tard també se n'hi va anar una altra part de la seua família. Uns altres fills van anar a Olesa de Montserrat. Com veiem, són els primers casos d'emigració massiva fora de la Tinença en busca de millors condicions de vida.

“Com veiem, són els primers casos d'emigració massiva fora de la Tinença en busca de millors condicions de vida.”

Lluís, el meu avantpassat directe, es casà amb **Antònia Bayerri Messeguer** (1876) l'any 1898, de qui també hem pogut resseguir la branca familiar fins als seus iaïos, tots naturals de la Pobla de Benifassà, gràcies a la seua partida de naixement. Dels seus fills, cinc en total, només tres van sobreviure fins a l'edat adulta: Lluís (1913), Cinta (1906) i **Josepa Antònia** (1910). A tots tres els va tocar de ple el període de la Guerra Civil. Lluís va treballar a l'ajuntament com a ajudant del secretari i estudiava a les nits per accedir al càrrec de secretari municipal. Segons explicaven les seues germanes, el fet de quedar-se a les nits estudiant amb el fred i l'única llum d'una espelma el va fer emmalaltir d'una pulmonia que li va costar la vida als 32 anys. Aquest fet va marcar moltíssim la resta de

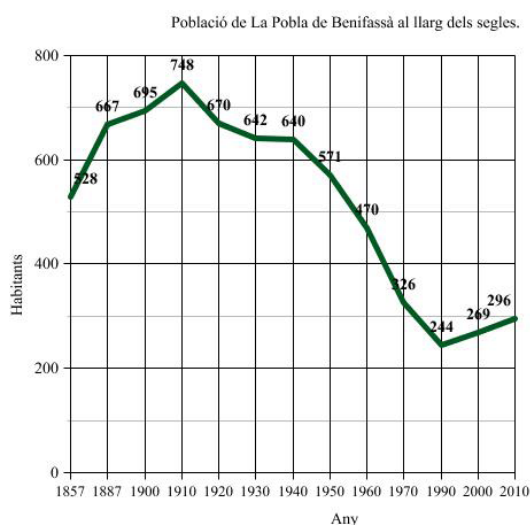
la família. La seua mare, que no es va recuperar de la desgràcia, va morir tres anys després mentre estava asseguda al seu lloc preferit, on la recorda tothom, a l'escala de la casa de la plaça. Les històries que s'expliquen sobre el “padrí Lluís” descriuen una figura envoltada de bondat i intel·ligència, que era estimat per tothom. Cinta va tenir dos filles: Elaudina i Josefina. La primera va marxar a França l'any 1956, ja casada i amb un fill, i es va instal·lar a Capestang, on ja vivien alguns Vives. La segona va anar a viure primer a Cabanes i després, a Castelló.

També a la Pobla, **Calixt Miró Guimerà** es casa amb **Antònia Gil Verge**, amb qui tingué dos fills, **Joaquim**, del qual tenim dades a partir de la seua partida de casament: la data de naixement (1870), la data de naixement de la seua dona (1876), i el lloc on es van casar i d'on era natural ella, el Boixar; i Vicent. Al Mas de Jacinto, **Joaquim Miró Gil** es va casar el 1893 amb **Ramona Abella Pallarés** (*la tia Ressalada*), amb qui tindrà dos fills, **Joaquim** i Maria. Com veiem, posà el seu nom al seu fill; un nom que s'anirà repetint de generació en generació entre els seus descendents, cosa que també faria el seu germà Vicent amb els seus. Ell és també el primer de qui tenim constància escrita que vivia al Mas de Jacinto. La propietat familiar encara continua en mans dels seus descendents. Un mas era una unitat rural autònoma autosuficient que solia estar habitat per una o més famílies i disposava de tots els recursos per a la vida al camp. La desamortització va permetre que els Miró, com molts pagesos, esdevinguessin propietaris de la terra que conreaven. És a partir d'aquest moment que comença el període de divisió de les terres a parts iguals entre els hereus.

Joaquim Miró Abella, el meu besiaio, va nàixer al Mas de Jacinto l'any 1904 i es va casar amb **Maria Prades Sabater** (1909), que era de la Pobla i de qui també coneixem les tres generacions anteriors. Aquesta parella fa un canvi en la seua professió: deixa de dedicar-se exclusivament a la terra, s'instal·la al nucli urbà de la Pobla i regenta una botiga de roba als baixos de la casa familiar. La parella, ja instal·lats a la Pobla, va tenir dos fills. D'ell, sabem que era un gran aficionat de la caça i amant dels animals. A part dels gossos i dels típics animals de companyia i de feina del camp, tenia una perdiu ensinistrada, que l'acompanyava sempre i que obeïa les seues ordres. Va morir relativament jove, l'any 64, a causa d'un problema mèdic després de posar-se una injecció. La seua dona el va sobreviure fins a l'any 2000, amb 90 anys.

També a la Pobla, **Joaquim Vives Estaytega**, el meu rebesiaio, va tenir una vida digna de ser explicada. Es va casar amb Rosa Vives Pla, però aquesta va morir poc després. Amb la seua segona esposa, **Maria Prades Gavalda** (1861), de qui tenim pares i iaïos documentats a la Pobla, tingué sis fills i gairebé tots, ell inclòs, van marxar del poble quan ja havia enviatat per treballar i intentar trobar un futur millor. Un dels fills, Joan, se'n va anar a Manresa, on encara viuen els seus descendents; Joaquim, Maria i **Ramon** (1905), el més petit i el meu besiaio, van marxar amb el seu pare a França, concretament a Capestang, un poble d'Occitània on anaven a veremar. Només una germana es va quedar a la Pobla, Josepa, tot i que els seus descendents també n'acabarien marxant. Els germans grans s'instal·len definitivament al lloc on van emigrar, però Ramon torna amb el seu pare a la Pobla. Aquesta experiència el va marcar profundament perquè a França va anar a escola i va tenir accés a un nivell cultural que al poble no li hauria estat possible, incloent-hi el perfecte domini del francès oral i escrit.

A partir dels finals del segle XIX, l'extensió de les explotacions forestals i agrícoles inicia una etapa d'augment demogràfic amb pujades i baixades i de millora de les condicions de vida, facilitades també per la incipient mecanització del camp i de les comunicacions. Aquest augment demogràfic arriba al seu màxim el 1910 amb 2.746 habitants. Però a partir d'aquest any la pèrdua de població desegna la comarca brutalment fins a arribar a una població de mínims, 321 habitants el 2011.

Evolució de la població a la Pobla de Benifassà.
Elaboració pròpia.

La Guerra Civil i la Postguerra

Un cop al poble, **Ramon Vives Prades** es casa amb **Josepa Antònia Sabater Bayerri** als anys 30 (de manera que ja tenim units els primers Vives i els primers Ivàñes del 1700), però tornarà periòdicament a França a l'època de la verema, també amb les seues filles: **Lluïsa**, la meua iaia (1935), i Carme (1940). Són temps de penúries econòmiques que l'obliguen a anar al jornal tant al camp com a la construcció d'infraestructures (la carretera, l'embassament...). La parella acabarà vivint a la Sénia amb les seues filles, on Ramon encara s'incorpora al treball industrial. També en aquesta època es casen **Joaquim Miró Abella** i **Maria Prades Sabater**, que tindrien Josepa, el 1930, i **Placer** (1935), el meu iaio.

El meus besiaïos, Pepa Antònia Sabater Bayerri i Ramon Vives Prades. Fons familiar.

La meua iaia i el seu futur marit neixen el 1935, a les portes de la Guerra Civil, fet que marcà moltíssim tota la generació. La Pobla no va patir bombardejos ni atacs importants durant la guerra, però sí que va patir moltíssim els enfrontaments a nivell local i el temps de postguerra. Un fet rellevant que s'hi va viure va ser la crema dels sants i dels papers de l'església per part de grups incontrolats d'anarquistes. Tots els registres eclesiàstics que es guardaven a les esglésies de la Tinença van desaparèixer amb la guerra i, amb ells, el record escrit de moltes generacions.

Després de la guerra, la situació geogràfica de la comarca era un niu perfecte per als *maquis*, moviments guerrillers que van continuar la lluita després de la rendició de la República. Les històries que coneixem sobre els grups de maquis de la zona de la Tinença i dels Ports no les coneixem pels llibres, sinó que ens arriben de primera mà a través de la gran quantitat de testimonis de les persones que les van viure. La història més famosa de la zona és la de *la Pastora o Tresot*, que la meua mare ha sentit explicar sempre a casa. Aquest personatge ha estat estudiat abasta-

ment i se n'han publicat estudis i fins i tot una novel·la. Els testimonis expliquen que els maquis van gaudir de molta protecció per part dels pagesos i masovers de la Tinença, la majoria dels quals ajudaven no per temor o coacció sinó perquè compartien els seus ideals. Existia un codi de senyals que es col·locaven a l'entrada dels masos i indicaven si era segur per als maquis entrar a les propietats. Gràcies al paper dels masovers com a intermediaris, que compraven els productes que els maquis necessitaven i els donaven menjar, aquests van poder sobreviure a les muntanyes durant molt de temps. La meua iaia Lluïsa va recordar tota la vida la temor que havia passat durant tota l'època dels maquis, tot i viure-la de ben petita.

Al final les autoritats van decidir seguir una política de tolerància zero i la Guàrdia Civil va detenir i empresonar molts veïns acusats d'ajudar-los, entre els quals podem incloure-hi avantpassats meus, com el meu besiaio Joaquim Miró, que va contraure llavors una malaltia pulmonar que va arrossegat sempre. A causa d'aquestes detencions i de la pressió que rebien de les autoritats, moltes famílies van haver d'abandonar les seues propietats ancestrals i es van traslladar als nuclis de població més propers, en aquest cas la Pobla de Benifassà. Això va suposar l'abandonament definitiu de la forma de vida rural més genuïna, el mas autosuficient. La família Miró viu en primera persona aquest pas de la plenitud dels masos a l'abandonament total i es converteix així en protagonista de l'èxode rural del s. xx.

“L'increment de la població i la prosperitat a la Sénia són inversament proporcionals al despoblament de la Pobla i de la resta dels pobles de la Tinença.”

Dels anys seixanta a l'actualitat

Als anys seixanta, els meus iaïos materns deixaren la Pobla de Benifassà i s'instal·laren a la Sénia, en concret poc després del naixement del meu padrí, Lluís, el seu fill primogènit, el 1962. La Sénia només està a 16 quilòmetres de la Pobla i està vivint un procés d'industrialització importantíssim que atrau en primer lloc treballadors dels pobles propers, com els meus iaïos, i també molts emigrants andalusos. Aquest procés continuarà durant dècades i convertirà un poble pagès, amb una bona tradició industrial, en un nucli de primer nivell de fabricació de mobles principalment, alhora que incrementarà la

seua població un 32% en deu anys. L'increment de la població i la prosperitat a la Sénia són inversament proporcionals al despoblament de la Pobla i de la resta dels pobles de la Tinença.

Ja a la Sénia naix la meua mare, **M. Carme** (1967). Des del moment que es traslladen a la Sénia, el meu iaio comença a treballar en una les fàbriques de mobles, Industrias Bellaubí, mentre que la meua iaia cuidava els fills i els pares. Els caps de setmana, ell completava el jornal treballant al cine de porter. Més tard, ella també s'incorporà a la indústria. A tots dos els va afectar la crisi dels 90, que va acabar amb el tancament d'aquesta i d'altres empreses del poble. Tot i haver-se incorporat al món de la indústria, els meus iaïos no van oblidar els seus orígens pagesos i al llarg de la seua vida van continuar dedicant-se a les feines del camp. La família Miró Vives continua vinculada a la terra. Els primers anys arrenden un hort a la Sénia, i després de deixar-lo continuen treballant les terres de la Pobla els caps de setmana. Quan van arribar al poble van comprar una casa al carrer Major. Pocs anys més tard, però, quan la meua mare tenia 3 anys, ja s'instal·len a una casa que s'han construït als afores. Allí es fan grans els seus fills i d'allí se'n van a estudiar fora. El meu padrí Lluís es torna a instal·lar a la Sénia en acabar la carrera i anys després es casa amb Victòria Almuni, amb qui tenen un fill, Guillem.

La meua mare va estudiar al Col·legi Públic de la Sénia, com tothom del poble, i va fer els estudis secundaris a l'Institut d'Ulldecona. Com el meu padrí, Lluís, que va estudiar Geografia i Història a Barcelona, ella també va estudiar Filologia Catalana a Tarragona. Va incorporar-se al Centre de Normalització Lingüística de Tarragona just en acabar la carrera. L'any 1994 va casar-se amb el meu pare, **Albert Rovira**, de Tarragona. L'any 1996, vaig nèixer jo, **Aleix**; i l'any 1999, em va seguir el meu germà petit, **Joan**.

La generalització de l'ensenyament obligatori i el desenvolupament econòmic que va viure el país a partir dels anys 60 i que va portar els meus iaïos a incorporar-se al món industrial, també va permetre que moltes famílies que fins llavors havien viscut pràcticament en una economia de subsistència es poguessin permetre enviar els fills a la universitat. La família ho va aprofitar i els meus pares i oncles són els primers que tenen un títol universitari. Aquests estudis també són la causa de l'última migració familiar: la meua mare, com molts altres de la seua generació, deixa el seu poble per anar a estudiar a la

Els meus iaïos i tiets el dia de la comunió de la meua mare. 1975. Foto pròpia.

ciutat. I ja no hi torna. Ara ens toca a nosaltres, al meu germà i a mi, escriure el futur. Qui sap si la vida ens permetrà continuar a Tarragona, la ciutat on els nostres avantpassats han confluït, o si serem protagonistes d'alguna altra migració a llocs encara desconeguts que continuï la línia que hem dibuixat en aquesta investigació.

V. CONCLUSIÓ

Abans d'aquest treball, jo pensava que, en el passat, la mobilitat era poca i que si una família vivia a un poble, hi devia viure, amb poques excepcions, com a mínim des de la reconquesta i la repoblació de la zona. Estava molt equivocat. El treball no només m'ha demostrat que la mobilitat entre pobles i zones era increïblement alta, fins i tot per a gent humil, sinó que la meua pròpia ascendència n'és un clar exemple. Per la meua banda materna, vam descobrir que la Pobla de Benifassà va ser un lloc de confluència entre gent vinguda de Vallibona, d'Herbers, de Bel, de Morella i de tota la Tinença que, alhora, de ben segur que provenien d'altres llocs.

La confecció del treball ha tingut parts sorprenents i amargues. A Herbers vam descobrir que els bessons eren molt habituals en diverses branques de la família; vam trobar-nos amb una saga de Lluïsos més antiga del que creïem i que encara continua, i també hi vam trobar una partida de matrimoni que unia els nuvis i els futurs consogres en matrimoni, el pare d'ell i la mare d'ella. A Vallibona, tres germans Vives

es van casar amb tres germanes Ferrer, de Morella, i això fa que hi hagi un munt de cosins amb el mateixos cognoms. En la banda amarga, la gran quantitat de morts infantils és desoladora, i aflora sobretot en la descoberta de diversos germans que porten els mateixos noms, tot indicant que el primer dels homònims va morir. En molts casos, compartien els mateixos padrins.

Per desgràcia, el volum d'informació trobat és descomunal, i presentar-la, tant en forma de text com en forma d'arbre, ha estat un autèntic maldecap que m'ha obligat a deixar moltes coses al calaix. Ha estat una experiència molt enriquidora, però encara hi ha molts fils per estirar, esperant ser descoberts, amagats en llibres i en testaments, que podrien ser reveladors per poder arribar més enrere en el temps i per saber més de les persones que hi visqueren. De tot, me'n queda la certesa que el futur és incert: un mai no sap què li prepara i com i on el podrà viure. Després de les experiències viscudes en el recorregut que ha acabat en aquest treball, penso que una de les coses més tristes que poden passar és que una família s'acabi.

“De tot, me'n queda la certesa que el futur és incert: un mai no sap què li prepara i com i on el podrà viure. Després de les experiències viscudes en el recorregut que ha acabat en aquest treball, penso que una de les coses més tristes que poden passar és que una família s'acabi.”

La despoblació de les zones rurals segueix inalterable el seu curs, però potser un dia arribarà l'ordre contrari i el camp, ja sigui canviant d'activitats o mantenint-se fidel a les tradicions de sempre, resorgirà de les seues cendres, com un au fènix, i recuperarà tota l'esplendor, avui perduda. Passi el que passi, de la manera que sigui, la línia ha de continuar.

BIBLIOGRAFIA:

ALMUNI, V.; ANDREU, M.; BALLESTER, M.: *La Sénia. Societat i Economia*. Onada Edicions. Benicarló, 2009.

ALMUNI, V.; BALLESTER, M.: *La Sénia. Història i Territori*. Onada Edicions. Benicarló, 2007.

LACARRA, J.; SÁNCHEZ, X.; JÁRQUE, F.: *Les observacions de Cavanilles. 200 anys després. Llibre primer*. Fundació Bancaixa, 1995.

REVERTÉ, V.; SORIANO, J.; TOMÀS, J.: *La Tinença de Benifassà, un paisatge sagrat*, 2011.

ROVIRA I CLIMENT, J. J.: *Històries de Maquis als Ports de Morella*. Tortosa, 2010.

SEGURA I BARREDA, J.: *Morella y sus aldeas: geografía, estadística, historia, tradiciones, costumbres, industria, varones ilustres, etc. de esta antigua población y de las que fueron sus aldeas*. Vol. I. Morella: Impr. de F. Javier Soto, 1868.

SOLER I CARNICER, J.: *Morella y Els Ports: Rutas, historia i tradició*. Carena Editors, 2006.

La Provincia de Castellón de la Plana. Tierras y gentes. Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Castellón. Castelló, 1985.

<http://www.idescat.cat/territ/BasicTerr?TC=5&V0=1&V3=1340&V4=1341&ALLINFO=TRUE&PARENT=1&CTX=B&V1=43097&VOK=Confirmar>

<http://www.idescat.cat/territ/BasicTerr?TC=5&V0=1&V3=1340&V4=1444&ALLINFO=TRUE&PARENT=1&CTX=B&V1=43097&VOK=Confirmar>

http://ca.wikipedia.org/wiki/La_Pobla_de_Benifass%C3%A0

<http://www.lapobladebenifassa.es/files/Llibre%20de%20la%20Tinen%C3%A7a.pdf>